

ועדה לענייני ביקורת

כ"ט בחשוון תשפ"ו
20 בנובמבר 2025
סימוכין : 2025-103-960

דו"ח משיבה מס' 24 של ועדת ביקורת שהתקיימה ביום שלישי, י"ט בתמוז תשפ"ה (15.7.2025)

השתתפו : מר אלדד רבינוביץ, חבר מועצה ויו"ר ועדת ביקורת

נכחו : עו"ד דני ליבמן, משנה ליועמ"ש לנושאים מיוחדים
מר ינון נוימן, מנהל אגף לביקורת ובקרת יועצים
גבי אורטל אריה, מנהלת מחלקה בכירה לפיתוח תכנון ובקרה
מר גבריאל משה, מנהל הדברת מזיקים בכיר
עו"ד רונן יאס, עוזר ראשי ליועמ"ש
מר שלומי שוקרון, ממונה על אחזקת מוסדות חינוך
מר מוטי דייך, מנהל תחום תחזוקה
גבי שרי בנימין, מבקרת פנימית
מר צבי עבו, מזכיר ועדת ביקורת

על סדר היום:

דוח מבקרת העירייה בנושא : יישום תכשירי הדברה

פתיחת הדיון:

מר אלדד רבינוביץ, יו"ר הוועדה : ראשית אפתח בתודה למבקרת ולצוות שלה על הדוח החשוב שלפנינו. כמו כל עיר גדולה ומתועשת, גם ירושלים מלאה במזיקים. יש לנו יתושים, עכברים, חולדות, תיקנים ומזיקים רבים נוספים. יש גם מזיקים צמחיים רבים.

חייבים לטפל במזיקים שמהווים מטרד משמעותי לאוכלוסיה, חלקם יכולים גם לגרום לתחלואה ולפציעות. מצד שני, עיסוק ברעלים הוא רגיש, מורכב ובעל השלכות. כולנו זוכרים את המקרה הקשה שהיה בגבעת מרדכי עקב יישום לא נכון של חומרי הדברה. עלינו לייצר את האיזון הנכון שמאפשר מצד אחד איכות החיים ומצד שני לא פוגע חלילה בחיים ובסביבה. אני מקווה שהדוח שלפנינו ימטב את האיזון.

בתור תושב העיר בחלקה המזרחי אני זוכה לחוות את המטרד של המזיקים בצורה משמעותית ולהבין עד כמה הם פוגעים בתברואה ובשגרת החיים. ברוך השם יש ניסיון לטפל במזיקים גם במזרח העיר, אך הדרך עוד ארוכה.

מר ינון נוימן, מנהל אגף לביקורת ובקרת יועצים : עיריית ירושלים עוסקת בהדברה עצמאית או דרך קבלנים, מטרת ההדברה למנוע מזיקים, אך צריך לשים לב ולבקר את תכשירי ההדברה שבהם משתמשים. ישנה הדברה נגד מזיקים במבנים וכדומה, וישנה הדברה "חקלאית" בעשבייה וכדומה.

ועדה לענייני ביקורת

דיון הוועדה:

פרק 1:

המלצת המבקרת:

- על המינהלים והאגפים לקבוע תוכנית עבודה לאגפי העירייה בנושא ההדברה והריסוסים ולכלול בה משימות מפורטות, מיפוי אזורים רגישים, סוגי המזיקים האפשריים, פעולות מניעה ותכשירים מתוכננים לשימוש – תוך קביעה של יעדים ומדדים. התוכנית והמשימות יקושרו לתשומות, כוח אדם, חומרים, תקציב והיעדים ומדדי ההצלחה.
- על תוכניות העבודה לכלול שיתופי פעולה עם אגפים משלימים דוגמת אגף אכיפה ושיטור עירוני לשם ביצוע פעולות מניעה והדברה יעילה.
- על אגף שפ"ע להכין בעצמו את תוכנית העבודה ולא להטיל זאת על הקבלנים.
- להכין רשימת מדברים (מאגר) שייבחרו בהתאם לתקני איכות שתקבע העירייה, ומתוכה יוכלו הקבלנים לבחור מדביר שיעסיקו במסגרת מכרזי התחזוקה או הניקיון. כך תהיה לעירייה שליטה על ביצוע העבודות ואיכותן ועל תוכניות ההדברה.

תגובת המבוקר:

הוראות היישום קיימות ורשומות באופן בולט וברור על כתשירים, לצערנו הקבלנים לא תמיד מיישמים נכון. כל ההדברות במוסדות החינוך נעשות על ידי מדביר מוסמך, ככלל הן נעשות בתקופות שבהן אין פעילות במוסדות ותמיד עם כל האישורים הנדרשים. ההדברות בבתי הספר מבוצעות על ידי מנהלי בית הספר בתיאום עמנו, תוך דרישה לעמידה בכל ההנחיות.

המלצת ועדת ביקורת:

לקבל את המלצות המבקרת. בנוסף, היות ומדובר בתחום מקצועי ייחודי, מומלץ להגדיר את מנהל הדברת המזיקים כגורם מקצועי מתכלל ומנחה לכלל פעולות ההדברה בעיר ירושלים. מנהל הדברת מזיקים יכתוב נוהל הדברה ולהתייחס בו לסוגי ההדברה שונים, לתכשירים השונים ולאופן היישום הנכון שלהם. לחייב את הקבלנים וקבלני המשנה לעמוד בתקני האיכות שנקבעו על ידי העירייה ולבצע פיקוח אפקטיבי על העמידה בהנחיות. לקיים פיקוח שוטף על ההדברות בירושלים בידי מנהל הדברת המזיקים, לרבות חיוב של כלל קבלני ההדברה ויתר הגורמים המדברים בהדרכות תקופתיות פרונטליות.

פרק 2:

המלצת המבקרת:

- תוכנית העבודה של האגפים בנושא ההדברה תכלול ביצוע ניטורים שוטפים למציאת מזיקים ואיתור היתכנות למציאתם כדי למנוע את הופעתם והתפרצותם.
- על תוכנית הניטורים השנתית לכלול רשימה של מזיקים פוטנציאליים, מקומות (כתובות), עונות שנה וכדומה.
- משימות ההדברה, ובתוכן הניטורים המבוצעים, יוזנו וינוהלו במערכת מידע ממוחשבת, לרבות מיקום מדויק, סוג המזיק, נתוני הניטורים, שם המדביר או העובד וכדומה. הנתונים יעודכנו בשכבת מידע במערכת ה-GIS.
- תוכנית העבודה לביצוע ניטורים תיתן עדיפות מוסדות הממופים כ"רגישים" וכאלו שביקר בהם מדביר בשנה החולפת.

ועדה לענייני ביקורת

תגובת המבוקר:

כיום ההדברה במוסדות החינוך מבוצעת על בסיס מענה לדרישה. במערב העיר קיימת מערכת אחזקה למוסדות והם מחוייבים להגיע לבצע הדברות תוך זמן נדרש. במזרח העיר אין כלל הדברה. לא רלוונטי לפרסם את פרטי ההדברה ב-GIS זה לא נצרך ולא מועיל, אך אפשרי.

המלצת ועדת ביקורת:

לקבל את המלצות המבקר. בנוסף, מוצע להפריד בין ניטור מוסדות החינוך להדברה, ולבצע את בדיקת החריצים בידי מנטר ולא בידי המדביר האחראי. עקב התנגדות הגורמים המקצועיים מוצע כי ההמלצה לעדכון פרטי ההדברה ב-GIS תיבחן שנית בפורום מנכ"ל יחד עם המבקר.

פרק 3:

המלצת המבקר:

- על אגף שפי"ע לגבש מדיניות סדורה בנוגע לגינון וניהול גינון בר קיימא, ובכלל זה מיפוי וחלוקה לקטגוריות של השטחים הפתוחים. לכל קטגוריה יוכנו נוהל ופרוטוקול שיכללו נושאים רלוונטיים, סוגי קרקעות, חיפויי קרקע, סוגי צמחייה ועוד. יועדף שימוש באמצעים מכניים במקום ריסוס, ובכל מקרה הטיפול יהיה בדרגת רעילות נמוכה וידידותי לסביבה.
- להפחתת הצורך בשימוש בחרמש ואף בריסוס, יש לשקול צמצום הקרקעות החשופות באמצעות חיפוי הקרקע (כגון רסק גזם או צמחייה שמכסה את השטח).

תגובת המבוקר:

לא ניתן ולא מועיל להשתמש בחרמש בכל הנקודות בעיר בכל תקופה, חרמש מועיל רק לפני שקיימים זרעים, אחרת הוא מגביר את תפוצת המזיק. לכן חובה להשתמש בריסוס. צמצום הקרקעות החשופות על ידי חיפוי זו המלצה לא טובה שתעודד התפתחות של זבובים במצע שיווצר.

המלצת ועדת ביקורת:

עקב התנגדות הגורמים המקצועיים, מוצע כי ההמלצות יבחנו שנית בפורום מנכ"ל יחד עם המבקר.

המלצת המבקר:

- על אגף שפי"ע להכין תוכנית עבודה שתתבסס על המדיניות ותכלול שימוש בחרמש לפי עונות השנה, ירידת הגשמים וגובה הצמחייה, תוך הקצאה של תקציב ושאר התשומות. נוסף לכך תוכן רשימת תכשירי הדברה המיועדים לשימוש במקרים מוגדרים שבהם אין ברירה אלא לרסס, תוך התאמת כל תכשיר לסוג הצמחייה וסוג המזיק שהוא מיועד למגר.
- להפחתת הזיהום והרעש יש לשאוף להשתמש בחרמשים שקטים (דוגמת חרמש חשמלי נטען), לפחות באזורים עירוניים הסמוכים לבתי מגורים, בתי ספר ומשרדים, בקרבת עוברים ושבים וכדומה. לייעול העבודה בשטחים נרחבים מומלץ להשתמש בטרקטור מכסחת.
- על המחלקה לגנות להיות שותפה לתהליך קבלת שטחים מחופים בחומר קשיח לתחזוקה שוטפת. כמו כן יש לדרוש מהיזמים וקבלני הביצוע תקופת אחריות ובדק בית לפחות לשנה אחת (לסגירת מעגל של עונות השנה).

ועדה לענייני ביקורת

- על מינהל תפעול לתאם בין הפעולות והעבודות של אגף שפ"ע ואגף תברואה.
- השימוש בתכשירי הדברה ייעשה ביעילות מרבית, כולל התאמה מיטבית בין סוג המזיק לסוג התכשיר, ריכוז נכון, עיתוי ביצוע הריסוס (חשיפה לאור, לחות ורוח) וכדומה.
- על תוכנית העבודה של אגף שפ"ע לכלול תוואי ומסלולי ריסוס, כולל סוגי המזיקים, וכן תאריכים לביצוע פעולות ניטור מתמשכות בהתאם למוקדי ההדברה וחודשים לביצוע הריסוס. תוכנית העבודה החודשית תכלול תאריכים מדויקים.
- לפני ביצוע הריסוסים יש להכין תוכנית הדברה שתכלול ניטור למזיק, קביעת היקף נגיעות, פעולות מניעה, שיטת הדברה, מיקום מדויק וכדומה.
- לפרסם ולהודיע לציבור מראש על פעולות ריסוס פרויקטאליות ונרחבות.
- לפני ביצוע הריסוס יש להתעדכן בתנאי מזג האוויר, לבדוק אם אפשר לבצע את הריסוס בהתאם להנחיות וכן לסמן את כיוון הרוח.
- להכין את התריסים במרסס התואם את הנחיות המשרד, במקום מבודד שאין בו אנשים ושאינו מיועד לאכילה ושתייה. יש לרסס רק את השטח הפגוע או המטופל ולא שטחים סמוכים.
- לשלט בבירור את השטח המטופל. על השלט יציגו הפרטים המזהים (שם, כתובת וטלפון נייד) של הקבלן ושל האחראי מטעם העירייה.
- על הקבלנים לנהל יומני עבודה בנושא ריסוסים ולתעד בהם את סוג המזיק, תכשיר ההדברה, כמויות, ריכוז, מיקום, תאריך וכדומה.
- על עובדי המחלקה לגנות לעבור השתלמויות וריענונים בנושא גינון בר קיימא וריסוסים.
- לתעד במערכות ממוחשבות את תוכניות העבודה ופעולות הניטור והריסוס.
- בהתאם להנחיות על תווית המוצר, יש לגדר את האזור המטופל ולבצע את הריסוס בשעות הרשומות בהנחיות. בכל מקרה אסור לפזר תכשירי הדברה ולרסס כאשר יש אנשים, ובפרט ילדים, בשטח המיועד.

תגובת המבוקר:

יש חובה לגדר את האזור להודיע מראש ככל הניתן על פרסום ולפרסם כנדרש, וכך דורשים הגורמים המקצועיים.

המלצת ועדת ביקורת:

לקבל את המלצות המבקר.
בנוסף, לצייד את כלל הקבלנים בפנקס הדברה בהתאם לנוסח שיוכן בידי מינהל הדברת מזיקים עירוני ויכלול את כל הרובריקות הנדרשות למילוי. כלל המדברים, לרבות הקבלנים, יחוייבו לתעד את כל פעולותיהם בפנקס.
אגף שפ"ע מתבקש לשלוח בתוך 30 ימים למבקר וליו"ר ועדת ביקורת דוגמא של שילוט גידור אזור טיפול בהדברה.

ועדה לענייני ביקורת

פרק 4:

המלצת המבקר:

- להקפיד לבצע ניטורים במוסדות חינוך בחופשות כדי לאתר פעילות מוקדמת של מזיקים או מוקדים העלולים להיות מקור משיכה למזיקים. יש לטפל בבעיות טרם פתיחת שנת הלימודים כדי להימנע מיישום תכשירי הדברה בעיצומה של שנת הלימודים.
- ליישם תכשירי הדברה בחופשות, ואם חייבים ליישם במהלך שנת הלימודים מומלץ לבצע זאת בימי שישי לאחר סיום הלימודים.
- לשקול הקמת יחידת מטה עירונית שנוסף על היותה אחראית על הדברה במרחב העירוני הציבורי, תטפל גם בכל הנוגע להדברה תברואית במתקני העירייה לסוגיהם (בתי ספר, לשכות רווחה וכדומה).
- לעבור על המלצות המדביר ביומני ההדברה ולבצע אותן לאלתר.
- להקפיד על כלי אצירה סגורים. אם הם אינם נסגרים לחלוטין, אגף תברואה יספק כלי אצירה עם סגירה אטומה ובמקרה הצורך יספק למוסדות החינוך כלי אצירה נוספים או גדולים יותר עם סגירה נאותה.
- על מנח"י להקפיד לדרוש מהמדבירים מילוי ומסירה של פנקסי הדברה בהתאם לחוק.

תגובת המבוקר:

כדאי ליצור מערכת ממוחשבת לדיווחים על מנת לעשות זאת בצורה מסודרת ויעילה ולאפשר בקרה. כדאי ליצור ממשק שיאפשר גם לקבלן המשנה לדווח מהשטח.

המלצת ועדת ביקורת:

לקבל את המלצות המבקר.

בנוסף מומלץ לפתח מערכת ממוחשבת שתאפשר מעקב ובקרה של יישום תכשירי ההדברה השונים.

פרק 5:

המלצת המבקר:

- להקפיד לקבל מהמדבירים פנקסי הדברה בהתאם להוראות החוק, הכוללים את כל הפרטים המחויבים, לרבות סוג החומר, הוראות כניסה מחדש ופעולות לטיפול מונע.
- על העירייה לשאוף לבצע בשלב ראשון עבודות הדברה באמצעים בדרגת רעילות נמוכה וידידותיים יותר לסביבה. רק אם פעולות אלה אינן מספקות, אפשר להשתמש בחומרים בדרגת רעילות גבוהה יותר באמצעות מדביר מוסמך.
- לתעד במערכת מידע עירונית ממוחשבת את כל עבודות ההדברה המבוצעות, כולל ניטורים, על כל פרטי הביצוע ופנקס ההדברה.

תגובת המבוקר:

מקובל ויעבור ליישום.

המלצת ועדת ביקורת:

לקבל את המלצות המבקר.

ועדה לענייני ביקורת

סיכום:

מר אלדד רבינוביץ, יו"ר הוועדה: אין ניהול אחוד להדברה בעיר ויש להצר על כך.

נושא ההדברה הוא מקצועי בטיבעו, יש לקבוע בו סטנדרט אחיד ונכון לעירייה. כך יתאפשרו ניטור, פיקוח, בקרה ולמידה המתמדת. פיתוח של מערכת מחשוב, הקמת דשבורד ופיתוח אפליקציית קצה לקבלנים מאוד יסייעו לכך.

אכן סביר שכל מנהל וכל אגף יפעל בנכסים שלו בעצמו אבל יש צורך ברגולציה, הנחיה מקצועית והדרכה. הוועדה ממליצה להגדיר את היחידה לניטור מדבירים כגוף מנחה שיכתוב נהלים ויפקח על יישומם.

אני מקבל את המלצות הדוח בהתאם למפורט לעיל, ממליץ למועצה לאמץ את מסקנות הוועדה. טבלת הממצאים וההמלצות המצורפת, מהווה חלק בלתי נפרד מפרוטוקול הדיון.

הישיבה נעולה.

בברכה,

אלדד רבינוביץ

חבר מועצת העיר ירושלים
יו"ר ועדת ביקורת